

Startdocument

Kenniscirculatie en Onderzoeksprogrammering Zorg voor Jeugd Amsterdam

30-03-2015

1. Nieuw jeugdstelsel met nieuwe opgaven voor Amsterdam als kennisstad

Met de komst van de Jeugdwet is de gemeente Amsterdam per 1 januari 2015 bestuurlijk en financieel verantwoordelijk voor preventie, ondersteuning, hulp en zorg bij opgroeien en opvoeden, psychische problemen en stoornissen. De visie, missie, doelen en inrichting van het nieuwe jeugdstelsel in Amsterdam zijn gepresenteerd in de *Visie Om het kind*¹ en het *Koersbesluit Om het kind*². Kort gezegd is het nieuwe jeugdstelsel vanaf januari 2015 ingericht naar vier zorgvormen: 1) het digitaal platform; 2) de ouder- en kindteams en de Samen DOEN-teams, die samen de basisinfrastructuur in 22 Amsterdamse gebieden vormen; 3) het flexibele aanbod; en 4) de gespecialiseerde stedelijke en regionale voorzieningen. Geheel in lijn met de nieuwe jeugdwet gelden als belangrijkste principes: de eigen kracht van jeugdigen, ouders en hun sociale netwerk benutten, kleine problemen klein houden in een sterke pedagogische infrastructuur; snel effectieve en integrale hulp in de vertrouwde omgeving, minder inzet van specialistische hulp en meer ruimte voor de professional.

Deze transitie en transformatie van de zorg voor jeugd brengt nieuwe opgaven mee voor Amsterdam als kennisstad. Zeker ook in relatie tot de andere nieuwe taken in het sociaal domein die de gemeente, zoals bekend, tegelijkertijd met de veranderingen in het jeugddomein op haar bordje krijgt: de decentralisatie van voorzieningen op het terrein van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) naar de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de decentralisatie op het terrein van werk en inkomen (Participatiewet). Daarnaast heeft de gemeente te maken met veranderingen het kader van Passend Onderwijs. Het zijn nieuwe ontwikkelingen die veel kennisvragen genereren. Dit voorstel is een pleidooi om toegepast en wetenschappelijk onderzoek te verbinden aan het nieuwe jeugdstelsel in Amsterdam, in relatie tot het brede sociale domein. Het is van belang om van meet af aan met onderzoek te evalueren of het nieuwe jeugdstelsel effectief en doelmatig is. Het moet gaan om onderzoek dat bijdraagt aan de kwaliteitsverbetering van de zorg voor jeugd en de verdere professionalisering van de praktijk³.

In dit startdocument komt aan de orde hoe de bestaande kennisinfrastructuur op het terrein van preventie en zorg voor jeugd in Amsterdam is te benutten voor een gezamenlijke onderzoeksprogrammering en kenniscirculatie met bijbehorende financiering en afgestemd op landelijke programmering en kennisthema's. De inhoud van dit startdocument is afgestemd met prof. dr. A. Verhoeff, die de onderzoeksfunctie van het Cluster Sociaal (belegd bij de GGD) in beheer heeft. Het is de bedoeling om de uitwerking van de kenniscirculatie en onderzoeksprogrammering voor het nieuwe jeugdstelsel in Amsterdam in te bedden in de onderzoeksfunctie van het Cluster Sociaal/de GGD.

---

¹ Visie Om het Kind, vastgesteld door de gemeenteraad op 4-4-2012

² Koersbesluit, vastgesteld door de gemeenteraad op 15-5-2013

³ Zie ook: Berg, G. van den & Yperen, T.A. van (2013). *Vertrouwen en rekenschap*. Amsterdam/Utrecht: DMO/NJi

2. Benutten reeds bestaande kennisinfrastructuur: NEJA en KeTJA

Door een einde te maken aan verschillende wettelijke systemen, verschillende bestuurslagen, gescheiden financieringsstromen en gescheiden verantwoordelijkheden, wil de nieuwe jeugdwet een integraal jeugdstelsel mogelijk maken. Het devies is een betere samenwerking rond kinderen en gezinnen gericht op integrale ondersteuning, hulp en zorg volgens het uitgangspunt: één gezin, één plan, één regisseur. Een integraal jeugdstelsel vereist ook een integrale kennis- en onderzoeksinfrastructuur. Het is een impuls voor kennis- en onderzoeksinstellingen om zich (nog) beter met elkaar, met de praktijkinstellingen en met de gemeente te verbinden.

Juist vanuit het besef dat het nieuwe integrale jeugdstelsel gebaat is bij een goede verbinding tussen beleid, praktijk, onderzoek en onderwijs, heeft een aantal initiatiefnemers uit kennis- en praktijkinstellingen en uit het programma *Om het kind* in de loop van 2014 de mogelijkheden verkend om de krachten vanuit bestaande consortia te bundelen. Deze initiatiefgroep bestaat uit consortiumpartners van het *Netwerk Effectieve Jeugdzorg Amsterdam (NEJA)* en in de *Kenniswerkplaats Tienplus*. De consortiumpartners zijn:

- de samenwerkingspartners binnen de joint venture voor de ouder- en kindteams;
- Samen DOEN buurtteams;
- praktijkinstellingen voor gespecialiseerde jeugdhulp en jeugd-GGZ (Altra, Spirit, MOC 't Kabouterhuis, De Bascule, HVO-Querido);
- de gecertificeerde instellingen (Jeugdbescherming Regio Amsterdam, William Schrikkergroep);
- GGD Amsterdam - cluster Jeugdgezondheidszorg;
- Hogeschool van Amsterdam (lectoraat Kwaliteit en Effectiviteit van de jeugdzorg);
- Hogeschool Inholland (lectoraat Leefwerelden van Jeugd);
- Universiteit van Amsterdam (afdelingen Opvoedingsondersteuning en Forensische Orthopedagogiek);
- Vrije Universiteit (afdelingen Ontwikkelingspedagogiek en Onderwijswetenschappen & theoretische pedagogiek);
- Afdelingen Kinder- en Jeugdpsychiatrie van AMC-UvA en VUmc
- het Kohnstamm Instituut;
- de leerstoel 'Monitoring en innovatie zorg voor jeugd' (NJI);
- de leerstoel 'Opvoeden in de multi-etnische stad' (Vrije Universiteit);
- het Jeugdplatform Amsterdam;
- Gemeente Amsterdam - cluster Sociaal/Afdeling Onderwijs, Jeugd en Zorg.

Deze kernpartners hebben de intentie tot een langdurige samenwerking uitgesproken. De Kenniswerkplaats Tienplus draagt vanaf medio 2015 een nieuwe naam: *Kenniswerkplaats Transformatie Jeugd Amsterdam (KeTJA)*. Onder de vlag van het NEJA en KeTJA zullen de kernpartners opereren als een samenwerkingsverband met een netwerkarakter. Volgens het zwaan-kleef-aan-principe kunnen andere partners aanhaken, al dan niet op tijdelijk basis als geassocieerd partner. Daarnaast wordt intensief samengewerkt met bestaande academische werkplaatsen en onderzoeksconsortia, waaronder Bureau Onderzoek & Statistiek Amsterdam, het Saphati Instituut, het Expertisenetwerk Jonge Kind, de Academische Werkplaats Kindermishandeling, het Urban Vitality Programma van de HvA, de Academische Werkplaats Jeugdgezondheidszorg Noord-Holland, de Academische werkplaats Risicovolle jeugd, het Consortium Wat Werkt voor ouders met beperkingen en de WMO-werkplaats Amsterdam (zie ook bijlage 1).

3. Kenniscirculatie en onderzoeksprogrammering

De missie van het kennis- en onderzoeksnetwerk NEJA is het bevorderen van de kwaliteit van de zorg voor jeugd, door gezamenlijk werk te maken van kenniscirculatie en onderzoek op het terrein van de transitie en transformatie van de zorg voor jeugd. De insteek is het verbinden van praktijk, onderzoek, onderwijs en beleid in het jeugddomein. Het NEJA richt zich op:

- het initiëren en uitvoeren van *toegepast onderzoek* dat zich laat leiden door vragen uit de praktijk en waarvan de uitkomsten praktisch toepasbaar zijn;
- het initiëren en uitvoeren van *wetenschappelijk onderzoek* met een grote mate van maatschappelijke relevantie, zodat vooral de opgroeiende jeugd en hun ouders profijt hebben;
- het organiseren en stimuleren van *kenniscirculatie* tussen praktijkprofessionals, onderzoekers, beleidsmakers en docenten, zodat we leren van wat we weten;
- en de verdere *professionalisering* van de beroepspraktijk, dus het verbeteren van de kwaliteit van het werk van de jeugdprofessional op basis van wetenschappelijke kennis en inzichten uit ervaringen van professionals zelf en van jeugdigen en hun ouders.

De inhoudelijke richting van kennis- en onderzoeksnetwerk NEJA dient te worden beschreven in een programma. Dat programma is richtinggevend voor de projecten die starten. De initiatiefgroep heeft zich gebogen over de centrale kwestie en inhoudelijke focus.

Centrale vraagstelling

De centrale vraagstelling voor de onderzoeksprogrammering is: ‘Wat zijn de werkzame principes in het nieuwe stelsel van de zorg voor jeugd in Amsterdam?’ Daarbij gaat het om zowel de werkzame principes van het stelsel als geheel, als de werkzame elementen van het nieuwe generalistische werken, als de werkzame elementen van specialistische interventies.

Speerpunten

De belangrijkste inhoudelijke speerpunten zijn:

- Effectiviteit van het Amsterdamse jeugdstelsel als geheel: is de preventie effectief, krijgen de jeugdigen en ouders op tijd de hulp en ondersteuning die nodig is, is er een adequate doorgaande lijn naar de specialistische zorg, leidt een sterkere nulde en eerste lijn tot minder inzet van specialistische zorg en kan effectief antwoord worden geboden op de meest voorkomende opvoed- en opgroevragen, met speciale aandacht voor grootstedelijke opvoedingsvraagstukken?
- Met wetenschappelijke kennis en ervaringskennis onderbouwen van het handelen van de ouder- en kindadviseur als nulde- en eerstelijns jeugdzorggeneralist en van de Samen DOEN-generalist en hun samenwerking met de specialisten.
- Een effectieve pedagogische infrastructuur: versterking van het pedagogisch klimaat in gezinnen, wijken, scholen en voorzieningen.
- Bewezen effectieve specialistische voorzieningen: evidence-based specialistische interventies, op maat afgestemd op de diversiteit van de doelgroepen en de intensiteit en de problematiek.

Korte termijn en lange termijn onderzoek

Het voorstel is om een onderscheid aan te brengen tussen de urgentie van korte termijn kennis- en onderzoeksvragen en de meer lange termijn kennisbehoefte en onderzoeklijnen.

Korte termijn projecten en onderzoeken zijn primair bedoeld om de vragen in de praktijk te helpen beantwoorden, waarbij de praktijk niet lang hoeft te wachten op het antwoord. Het gaat daarbij om talrijke projecten, kleinere en grotere onderzoeksprojecten, maar ook kortstondige adviestrajecten, een masterclass, theseprojecten door studenten, het opstellen van praktijkbeschrijvingen of het volgen van innovaties. Om uitwerking te geven aan deze korte termijn projecten en onderzoeken wordt de Kenniswerkplaats Tienplus verbreed tot een *Kenniswerkplaats Transformatie Jeugd Amsterdam (KeTJA)*. Hiervoor wordt financiering aangevraagd (per 1 december 2015) bij ZonMw⁴. De beoogde kenniswerkplaats voorziet in een *portaalfunctie*, een platform dat functioneert als een service gerichte vraagbaak. Praktijkprofessionals, gemeentefunctionarissen, jeugdigen en ouders kunnen hier terecht met vragen en het platform organiseert dat deze vragen worden beantwoord uit bestaande kennis of via een nieuw project of onderzoek. De focus ligt bij de ouder- en kindteams en Samen DOEN-teams. De bevindingen uit deze projecten en onderzoeken zullen hun beslag krijgen in een *digitale werkwijzer* met methodische instrumenten en handvatten voor de professionals.

Om de lange termijn kennisbehoefte en onderzoeklijnen vorm te geven zijn vervolgstappen nodig. De genoemde centrale vraagstelling en inhoudelijke speerpunten vragen eerst om concrete uitwerking. De kernpartners van het NEJA zullen dat gezamenlijk oppakken. Het idee is om een drietal wetenschappelijk onderzoeksprojecten te starten en hierop *science practitioners* aan te stellen. Deze praktijkpromovendi besteden vijftig procent van hun werktijd aan onderzoek en vijftig procent aan hun reguliere werk in de praktijk.

Het is nadrukkelijk de bedoeling om te zorgen voor evenwicht tussen praktijkgestuurd en wetenschappelijk onderzoek en om een kruisbestuiving tot stand te brengen tussen korte en lange termijn (onderzoeks)projecten en de betrokken onderzoekers. Hierbij is speciaal aandacht voor de inzet van studenten van de universiteiten en hogescholen.

Regionale kenniscirculatie

Het gaat er om kennis en kunde te delen en bestaande en nieuw opgedane kennis en resultaten uit onderzoek maximaal te benutten. Om te komen tot de beste aanpak in de praktijk is het delen van lessen uit onderzoek en ervaringskennis en aandacht voor het verspreiden en doorvoeren van de opbrengsten belangrijk. Onderzoek is daarmee onderdeel van het lerend systeem ofwel de permanente leeromgeving in het nieuwe jeugdstelsel. Voorbeelden van activiteiten voor kenniscirculatie zijn het organiseren van refereerbijeenkomsten, kenniscafé, conferentie, masterclasses, workshops en kwaliteitsgesprekken om met professionals te reflecteren op onderzoeksuitkomsten. Maar ook kennisproducten in de vorm van handreikingen voor de praktijk of artikelen in vakbladen en wetenschappelijke tijdschriften. Voorts is het de bedoeling om onderzoeksresultaten een structurele plek te geven binnen het onderwijs, via gastcollege's, maar ook door te zorgen voor bijstelling van de curricula.

---

⁴ Zie: ZonMw-programma Academische Werkplaatsen transformatie Jeugd 2015-2010, www.zonmw.nl

Afstemming op landelijke kennisthema's en onderzoeksprogrammering

Nu gemeenten aan zet zijn in het jeugddomein eisen zij ook een intensievere gemeentelijke betrokkenheid op bij de landelijke kennisinfrastructuur in dit domein. De G4, G32 en VNG erkennen het nut maximaal gebruik te maken van kennis en onderzoek bij het realiseren van de veranderopgaven in het jeugddomein. Zij zoeken naar een regierol in de agendering en programmering van kennisontwikkeling en onderzoek.⁵ Het spreekt voor zich dat het kennis- en onderzoeksnetwerk NEJA in Amsterdam de lokale kennis- en onderzoeksagenda afstemt op de landelijke agendering en programmering.

4. Financiering en regierol

Vanuit de noodzaak tot en behoefte aan meer gemeentelijke regie op kennisontwikkeling en onderzoeksprogrammering, wordt voorgesteld dat de Gemeente Amsterdam optreedt als hoofdfinancier. De wethouder Onderwijs, Jeugd en Diversiteit, Simone Kukenheim, onderschrijft de onderzoeksplannen en heeft deze opgenomen in de *Bestuurlijke transformatieagenda Zorg voor de jeugd 2015-2018*.⁶ Daarom is in de begroting 2015 een bedrag van € 500.000 voor onderzoek gereserveerd. Deze investering moet renderen. Met deze middelen moet dus extra geld worden gegenereerd om de zorg voor jeugd verder te verbeteren. Dat kan door het inzetten van deze middelen als cofinanciering bij het verwerven van externe onderzoekssubsidies. Zo is voor de *Kenniswerkplaats Transformatie Jeugd Amsterdam (KeTJA)* al een extra subsidie aangevraagd bij ZonMw, de landelijke financieringsorganisatie van gezondheidsonderzoek, voor een bedrag van € 300.000. Specifieke aandacht zal ook uitgaan naar het werven van Europese onderzoekssubsidies of de aansluiting bij internationale onderzoeksprogramma's rond jeugd.

Om de regierol vanuit de gemeente in te vullen is voorgesteld een programmaleider voor het kennis- en onderzoeksnetwerk NEJA aan te stellen voor twee dagen per week (in eerste instantie voor de duur van een jaar, met optie op verlenging van een tweede jaar). Taken van deze programmaleider zijn: coördinatie van de onderzoeksprogrammering nieuwe jeugdstelsel, afstemming met en inbedding in de onderzoeksfunctie binnen het Cluster Sociaal/de GGD, aanjagen van activiteiten voor kenniscirculatie, optreden als verbindingsfunctionaris tussen de consortiumpartners, bewaken van het budget, bewaken dat de consortiumpartners hun eigen bijdragen leveren en bijdragen aan acquisitie van onderzoekssubsidies. De consortiumpartners tekenen voor de input die zij leveren. Het idee is ook om het NEJA te laten ondersteunen door een comité van aanbeveling met een onafhankelijk, gezaghebbend persoon als 'boegbeeld'.

Het voorstel is om behalve de programmaleider in de begroting ook een bedrag te reserveren voor: cofinanciering van projecten van KeTJA, voor de aanstelling van drie *science practitioners* op de lange termijn onderzoeklijnen en voor cofinanciering bij

---

⁵ Zie: G32-stedennetwerk, G4-steden en VNG (CONCEPT juli 2014). *Transformeren en innovatie organiseren*. Notitie over kennisinfrastructuur en onderzoek bij de transitie Jeugd en 3D's.

⁶ Habets, A. & Hageraats, R. (2015). *Bestuurlijke transformatieagenda Zorg voor de jeugd 2015-2018*. Amsterdam: Afdeling Jeugd.

subsidieaanvragen voor zowel korte- als lange termijn onderzoek binnen de thema's van het onderzoeksprogramma. Daarnaast moet er op de begroting ruimte zijn voor (co)financiering van kennis- en onderzoeksprojecten door andere kennis- en onderzoeksinstituten dan de consortiumpartners van het NEJA. Hieronder een globale begroting.

Globale begroting Kenniscirculatie en Onderzoek

Portaalfunctie & Praktijkwijzer	50.000
Cofinanciering klein-en-fijn projecten	50.000
Science practitioners	120.000
Cofinanciering langere termijn onderzoek	80.000
(Co)financiering door gemeente geïnitieerd onderzoek	100.000
Programmameider NEJA (max. 2,5 dagen per week)	55.000
Divers: jaarlijkse conferentie, publicatiekosten, website, PR, huur ruimtes, materiaalkosten	45.000
Totaal	500.000

Bijlage 1: Overzicht onderzoeksconsortia in het jeugddomein in (de regio) Amsterdam